

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.354

5 de desembre del 2017

SUMARI

- 1 Jordi Badia i Pujol ► Els correctors de Fabra fins avui: les baules d'una cadena que resisteix
- 2 Gabriel Bibiloni ► Mònica Terribas i els desdoblaments de gènere
- 3 Magí Camps ► Diu que són verdes
- 4 Albert Pla Nualart ► Un rebuig excessiu als adverbis acabats en '-ment'
- 5 Josep Lacreu ► Interrogants
- 6 Teresa Tort ► Alada
- 7 Pau Vidal ► El catanyol es cura
- 8 Rudolf Ortega ► Tots els dubtes. Paraules amb biografia (i 3)
- 9 Llengua, Societat i Comunicació ► Sumari del núm. 15 (2017)
- 10 Enllaços i convocatòries

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 Els correctors de Fabra fins avui: les baules d'una cadena que resisteix

Jordi Badia i Pujol @jbadia16

Llengua Nacional, núm. 97, 4t trimestre del 2016

<https://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2017/01/20/els-correctors-de-fabra-fins-avui-les-baules-duna-cadena-que-resisteix/>

Amb l'obra de Pompeu Fabra, la llengua catalana adquirí uns fonaments prou sòlids per a esdevenir una llengua de cultura, apta per a totes les expressions, orals i escrites. Amb les adaptacions territorials, especialment les Normes de Castelló de 1932, aquesta consolidació s'estenia a tots els Països Catalans.

Escriptors, traductors, periodistes, mestres, escriptors... qualsevol català podia servir-se de la llengua en un àmbit formal amb seguretat, sense vacil·lacions. El català recuperava, finalment, la fermesa, la serietat i la dignitat que havia anat perdent progressivament des de l'edat mitjana.

Tanmateix, una normativa no s'implanta d'un dia per l'altre. I encara menys en el cas d'una llengua com el català, que restava (i resta) sota la interferència constant d'una altra de tan potent i tan omnipresent com l'espanyola.

Les baules d'una cadena

El primer terç del segle XX, en un context intensament normativitzador, la figura del corrector fou crucial. Primerament, perquè assegurava que les opcions lingüístiques sancionades i oficials (ortogràfiques, gramaticals, lèxiques) s'anirien difonent. I, segonament, perquè contribuïa a resoldre els dubtes –que les obres de Pompeu Fabra no havien pogut abastar–, seguint les línies establertes pel Mestre.

És per això que cal donar molta importància a la tasca de correcció de Fabra mateix i dels seus deixebles immediats, de la gent que es va impregnar dels seus criteris, bé treballant braç a braç amb ell, bé llegint-ne a consciència les obres i assaonant una formació fabriana completa. Hi ha alguns noms il·lustres d'aquella època, dels quals parlem en aquest dossier de *Llengua Nacional*, com ara Eduard Artells (1903-1971), Joan Sales (1912-1983) i Bartomeu Bardagí (1915-2003). Tots tres van formar part, als anys trenta del segle XX, de l'Extensió d'Ensenyament Tècnic, un organisme que havia estat creat per Prat de la Riba i que la Generalitat republicana va revifar tan bon punt el català fou declarat idioma oficial. L'Extensió era una escola per correspondència que tenia una missió molt clara: preparar en la nostra llengua tres mil mestres escampats per tot Catalunya. Fou una feina impressionant i, atesos els mitjans humans i

materials, d'una productivitat excel·lent. Tanmateix, el 1939 —si no abans— aquesta tasca va ser estroncada.

Tanmateix, acabada la guerra de 1936-1939, la cadena havia de continuar. Amb l'exili de Fabra i d'una bona part de la intel·lectualitat, la gent que havia treballat al costat del Mestre tenia aquesta responsabilitat preservadora i la va exercir en condicions completament adverses, però amb plena consciència, amb sacrifici i amb amor veritable a la llengua i al país. Així mateix, cal esmentar d'aquesta època la feina dels divulgadors i dels formadors de professors de català, especialment dins Òmnium Cultural. Hi són figures clau Joan Triadú i Font (1921-2010), Jaume Vallcorba i Rocosa (1920-2010) i Manuel Miquel i Planas (1916-2002). I, per una altra banda, el gramàtic Josep Ruaix i Vinyet, que a final dels anys seixanta cedeix a Òmnium unes *fitxes* que emprava per a fer classes al seminari de Vic i que són l'embrió dels seus llibres, sens dubte els llibres de català més divulgats i venuts de la història.

Sortosament, la baula següent —la dels homes i dones nascuts en la postguerra— fou molt més gruixuda i mantingué el mateix propòsit i el mateix respecte a l'esperit de l'obra fabriana. Són els treballadors de la resistència, primerament, i de la represa a partir de la mort del dictador. Ja han rebut una formació consolidada, especialment, en seminaris i en universitats. Pouen directament en les obres de Fabra, però també en tot allò que escriuen més tard els correctors i divulgadors: els articles publicats a *Serra d'Or* per Eduard Artells i, més tard, per Lluís Marquet; les lliçons gramaticals de Quim Pomares a la revista *Recull*; les recomanacions lingüístiques de Josep Ibáñez i Albert Jané a *Tele/Estel*...

En aquest període llarg del franquisme, hi hagué una veritable escola pràctica de formació de correctors: la Gran Enciclopèdia Catalana. Sota l'assessorament general de Ramon Aramon i Serra (secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans durant tot el franquisme), hi va treballar un veritable estol de correctors (prop d'una trentena en la primera edició). Fou, sens dubte, un espai de traspàs, de mestratge i d'aprenentatge, car hi havia correctors vells i veterans al costat de gent jove, en edat —i amb afany— de créixer intel·lectualment.

La majoria dels correctors d'aquella *nova* generació avui tenen —o tindrien— una setantena d'anys. Parlem de Miquel Adrover, Jordi Bruguera, Jem Cabanes, Mait Carrasco, Jaume Costa, Josep Espunyes, Josep Ferrer, Carles-Jordi Guardiola, Roser Latorre, Juli Moll, Quim Pomares, Josep Torras, Ramon Torrents, Àlvar Valls... Alguns van passar pel primer diari de la represa democràtica, l'*Avui*, en una secció de correctors dirigida durant anys per Joan Fortuny, i

també per la primera televisió que va emetre programes en català (TVE-Catalunya). N'hi hagué uns altres que van encarregar-se de les oficines de llengua de les institucions (Parlament de Catalunya, Diputació de Barcelona, ajuntaments...). Per una altra banda, es va mantenir i intensificar la tasca de divulgació; n'és un exemple la columna diària d'Albert Jané a l'*Avui*, que fou tan important i tan llegida. Alguns dels membres de la baula *resistent* ens expliquen en aquest dossier la seva visió de l'ofici de corrector i les vivències pròpies.

Anys 1980-1990: es trenca la cadena?

Per a saber què va passar a la dècada de 1980, hem de llegir aquest fragment del llibre *El català que ara es parla*, d'Ivan Tubau: «Ricard Fité i Ferran Toutain, tots dos correctors a l'*Avui* però disconformes amb la normativa de la casa, publiquen el primer semestre de 1982 dos articles que faran història. [...] En aquests dos articles està anunciada ja tota la revolució restauradora i naturalitzadora que es materialitzarà a Catalunya Ràdio, TV3 i més tard al *Diari de Barcelona*, i que tindrà com a pedra d'escàndol *Verinosa llengua*, un llibre començat a rumiar per Fité i Toutain i finalment escrit per aquest i Xavier Pericay.»^[1]

Als anys vuitanta hi ha, doncs, a Barcelona, un tomb en la línia seguida fins aleshores. Aquell «català depurat» que propugnava Pompeu Fabra és suplantat en alguns àmbits per un «català acostat a la llengua del carrer», és a dir, un català cada vegada més castellanitzat. Aquesta tendència, defensada per un grup de correctors col·locats en mitjans importants i influents, origina una divisió i un enfrontament amb la gent que havia mantingut amb cura i amb respecte la línia fabriana: la d'una llengua precisa i genuïna, en què, a més, poguessin sentir-se reconegudes totes les varietats.

La contrarietat és xocant i irritant. Així l'expressa, per exemple, Joan Triadú: «La cosa més greu és una certa tendència, en els mitjans de comunicació més majoritaris, a fer servir sempre la forma més semblant al castellà. En això hi ha hagut una doctrina, en nom de l'audiència, que ve a dir que com més ens acostem al castellà més gent ho entendreà, més gent ho llegirà.»^[2]

També s'hi referia críticament Albert Jané: «L'existència de criteris divergents i d'actituds d'indisciplina, totalment desconegudes encara fa molt pocs anys [...] en realitat no fa sinó amagar la incapacitat d'expressar-se en català —oralment o per escrit— amb el mínim de dignitat i de correcció lingüística exigible.»^[3]

El grup nascut entorn de *Verinosa llengua* va constituir-se el 1991 en Grup d'Estudis Catalans, amb la voluntat de fer pressió sobre l'Institut d'Estudis Catalans perquè ampliés els criteris d'admissió de determinades paraules o accepcions, la majoria castellanismes. En formaren part Toutain, Pericay, Fité i

també Oriol Camps, aleshores cap de la unitat d'assessorament lingüístic de Catalunya Ràdio. Si no van aconseguir que mots com *barco* o *disfrutar* entressin en el diccionari de l'Institut, sí que hi van entrar, per exemple, *guapo*, *car-rera* (amb el significat de 'cursa') i *entregar* (amb el significat de 'lliurar'). A més, fruit de la seva pressió, també es va modificar l'ortografia en dues qüestions controvertides: la supressió dràstica del guionet i el canvi de grafia de mots que no duïen e epentètica.

Ivan Tubau (mort fa poques setmanes) resumia així la seva manera de veure el futur del català, compartida per alguns dels membres del Grup d'Estudis Catalans:

És clar que aquesta llengua s'assemblarà al castellà, potser cada cop més. És natural que sigui així, fa molt de temps que passa i no es pot impedir de cap manera enraonada que continuï passant. Més val acceptar-ho. No és pas cap drama que dues llengües s'assemblin molt. I, sobre-tot, el català castellanitzat és l'únic català viu, i per tant l'únic que pot sobreviure.^[4]

Anys més tard, els autors de *Verinosa llengua* (i fundadors del Grup d'Estudis Catalans), Xavier Pericay i Ferran Toutain, juntament amb Ivan Tubau, van ser promotors de Ciutadans, un partit que ha atacat i ataca iradament els intents de normalització de la llengua catalana. Quant a la resta, Ricard Fité és el cap de correcció d'*El Periódico* i Oriol Camps, ja jubilat, és membre de la Secció Filològica del IEC.

Tot i que el grup defensor d'aquesta línia no és pas majoritari, el fet és que copa els mitjans de comunicació més importants del Principat des de fa més de tres decennis.

Aquest moviment té un paral·lelisme al País Valencià, on també es fan evidents els intents de disgregar la llengua comuna i acostar-la al castellà. L'any 1990, el director general de Ràdio Televisió Valenciana, Amadeu Fabregat, féu pública una llista de 543 mots prohibits, que considerava «excessivament catalanistes». Al costat de la prohibició d'*argent* i *vacances* (per *plata* i *vacacions*), demanava fins i tot d'eradicar *segell* i *Alemanya* (per *sello* i *Alemània*).

De resultes d'aquest qüestionament creixent envers l'obra de Fabra que s'anava palesant en alguns mitjans de comunicació, l'any 1991 va néixer l'Associació Llengua Nacional, precisament amb el propòsit de preservar el model de llengua genuïna i digna, un model que havia començat a estandarditzar-se als anys trenta. L'activitat principal de Llengua Nacional és l'edició d'aquesta

revista, de periodicitat trimestral, on es publiquen estudis i articles d'opinió de llengua sense qüestionar la línia heretada de Fabra.

Anys més tard també va néixer el Cercle Vallcorba (entorn del lingüista Jaume Vallcorba i Rocosa). Tot i haver tingut poca activitat pública, darrerament ha adreçat una petició a l'Institut perquè reconsiderés la polèmica decisió de reduir dràsticament els diacrítics. La petició va obtenir el suport de més de 2.400 persones, entre les quals desenes d'escriptors, traductors, correctors i professors de tots els nivells i d'arreu dels Països Catalans.

Així, doncs, la tasca empresa per Pompeu Fabra, servada i envigorida pels seus dignes successors, es manté viva malgrat les adversitats.

Notes

[1] Ivan Tubau, *El català que ara es parla*, editorial Empúries, Barcelona, 1990.

[2] Carles Riera, «Joan Triadú. Un optimista preocupat per la llengua», *Llengua Nacional*, núm. 37 (2001), p. 33-35.

[3] Albert Jané, *Unes lliçons de correcció lingüística*, dins «XII Escola d'Estiu», núm. 94 (1995), p. 36.

[4] Ivan Tubau, *Paraula viva contra llengua normativa*. Ed. Laertes, 1990.

2 Mònica Terribas i els desdoblaments de gènere

Gabriel Bibiloni

El blog de Gabriel Bibiloni, 18/10/2017

<http://bibiloni.cat/blog/?p=2660>

En català, i en totes les llengües romàniques, el gènere gramatical es manifesta en un sistema en què hi ha unes formes no marcades i unes formes marcades. És un sistema no simètric en què les formes marcades són les femenines, les que porten la marca de femení. Un mot, doncs, amb la marca de femení, es refereix inequívocament a una dona o a un grup de persones en què totes són dones. Un mot no marcat quant al gènere es refereix a un home, a diversos homes o a un grup de persones de sexe indeterminat. En aquest darrer cas és el context el que normalment aclareix si els integrants del col·lectiu són tots homes o no. Trobareu més informació en [aquest text](#). El fet que les formes no marcades hagin rebut tradicionalment el nom de *masculí* —conseqüència histò-

rica de la dualitat de sexes, que es diuen mascle i femella— ha fet que la major part de la gent tingui una visió inexacta del fenomen del gènere gramatical i que molta gent hagi cregut que és un sistema que discrimina o invisibilitza les dones. Arran d'això fa unes quantes dècades aparegué un moviment que es proposà de canviar el llenguatge, i sorgiren tota mena de guies de llenguatge «no sexista», fetes per persones que no entenen el funcionament de la gramàtica i patrocinades per polítics que tampoc no entenen res sobre la qüestió. Com que aquestes propostes, a més de no tenir fonament científic, són irrealitzables, no s'ha canviat el llenguatge com es pretenia, ni es canviarà. S'ha creat, per contra, una gran confusió entre la gent, i alguns exhibeixen un català que és un garbuix sense trellat. La darrera i més extrema manifestació d'aquest error és el que podríem anomenar *femeninisme* —diferent de feminisme—, és a dir, usar les marques de femení per a referir-se a col·lectius on hi ha homes i dones, un ús propi de persones d'extrema esquerra o de gent amb tendències antisistema. Llançats per avall en la costa de la irracionalitat, ja es pot veure, fins i tot, l'ús del femení en referència a grups de només homes (aquests dies hem vist algun text en què a Jordi Cuixart i Jordi Sànchez els anomenen «preses polítiques»). En tot cas, en aquest article no m'interessa aquesta pràctica darrera sinó el fenomen del desdoblament de gènere, un dels recursos recomanats pels manuals de «llenguatge no sexista» esmentats i que ha contaminat polítics, opinadors i tota mena de persones. Un recurs amb el qual n'hi ha que pensen ingènuament que ja se supera el «llenguatge sexista».

Mònica Terribas, dona intel·ligent i d'una professionalitat admirable, és una de les persones que es deu haver begut les teories dels manuals-pamflets «antisexistes» i pràctica amb entusiasme —o es proposa de fer-ho— el desdoblament de gènere. Això contrasta amb la pràctica de la immensa majoria de col·legues seus, que usen el llenguatge de manera diguem normal. He posat l'atenció en aquesta professional de la ràdio perquè és un referent i per la influència que exerceix sobre la gran quantitat de gent que cada dia l'escolta. Encuriós per tenir més detalls sobre el tractament del gènere per part de Terribas, he enregistrat les set hores del programa *El matí de Catalunya Ràdio* del dia 22 de setembre, l'he transcrit i he fet un petit tractament de les diferents formes lingüístiques en joc relatives al tractament del gènere gramatical. Aquest post té per objecte mostrar com les persones més addictes al desdoblament en fan un ús mínim, perquè una altra cosa és impossible. Els desdobladors desdoblen de tant en tant, quan hi pensen, o amb certs mots que resten especialment vinculats al desdoblament, i ja creuen que usen un llenguatge «no sexista». En rigor, sentir com algú va repetint «diputats i diputades», «ciutadans i ciutadanes»,

«alcaldes i alcaldesses», «catalans i catalanes» té un cert impacte, però aquests desdoblaments són una part ínfima del que es podria fer. La major part de mots es diuen sense desdoblar, car altrament el llenguatge seria insofrible. Tot això mostra l'absurditat del desdoblament i la necessitat de promoure el retorn a la llengua normal, que és com és i no discrimina ningú.

Heus ací la transcripció de totes les frases que la periodista estudiada va dir en tot un matí, en les quals hi ha un element lingüístic que es refereix a un col·lectiu d'homes i dones:

- ... inclosa la de **pagesos**, que preparen tractorades, **els estibadors** del port de Barcelona, associacions de **pares i mares**, **músics**...
- ... per reclamar la llibertat **dels presos polítics**...
- ... **els defraudadors** de l'amnistia fiscal...
- ... fins a la una som amb vosaltres, **despertes i desperts**...
- ... comencen a despertar-se **els** manifestants o no?
- Què et sembla? **Contents** no estan [els policies]
- ... davant dels jutjats declaren **els alcaldes**...
- ... comencem a sentir-ne **alguns** que comencen a quedar-se **afònics**...
- ... actuacions com les **dels estibadors** de Barcelona i Tarragona...
- ... agents de la policia espanyola que no estan massa **contents**... i no deixen de ser **treballadors**... Doncs els hi [sic] enviem una abraçada...
- ... inclosa la **dels pagesos** que estan organitzant tractorades, **els estibadors** del port de Barcelona i Tarragona...
- ... milers d'estudiants **mobilitzats** de manera permanent..., mestres, associacions de **pares i mares**, **músics**...
- ... **els defraudadors** d'aquella amnistia fiscal...
- ... després que fes pública l'adreça en què **els catalans i catalanes** poden consultar...
- ... davant els jutjats on estan **citats** a declarar més de set-cents **alcaldes i alcaldesses**...
- ... decisions com les **dels estibadors** de Barcelona i Tarragona...
- ... aquestes persones cridades a declarar davant el jutge [hi ha homes i dones]. Un d'**ells**...
- ... desenes de periodistes entre **els** més de tres mil que han signat...
- Atenció **els** amants del motor, perquè...
- ... si **els** taxistes que ens estan sentint veuen moviment...

... és important que ens ajudin **els** transportistes que estan circulant, perquè **els** taxistes i **els** transportistes veuen si hi ha moviment de la Guàrdia Civil... i si **ells** ho veuen...

... a la mesa on cada **ciutadà i ciutadana** d'aquest país estan **cridats** a votar...

... persones concentrades per demanar la llibertat **dels detinguts** i el dret a votar.

... gràcies **als** nostres oients ara sabem que...

... ens truquen **els** transportistes i diuen...

... gràcies **als** oients que ens esteu avisant...

... per això els hi [sic] preguntàvem **als companys** transportistes que ens estan escoltant...

... i **els estibadors** del port han decidit no abastir aquestes grans embarcacions...

... avui continuen les declaracions **dels alcaldes i alcaldesses** que van firmar... La gran majoria d'**ells** van acollir-se al dret a no declarar.

... els atacs que reben **els jutges** per l'u d'octubre.

... un d'**escriptors i escriptores** que ara us explicarem.

... demanen prudència i responsabilitat a **tots els** governants.

... ahir professionals de la comunicació **concentrats** a Rambla de Catalunya...

... la Diputació de Saragossa ha decidit que **els** ha deixat sense lloc [els càrrecs electes]

Les escriptores i els escriptors també han fet un manifest a favor del referèndum...

Més informacions que ens arriben **dels** nostres oients.

Són informacions que ens donen **els** nostres oients.

Comissions Obreres ha confirmat que **molts empleats públics** tenen ingressada ja la nòmina.

... desenes d'entitats, com la **dels pagesos** que preparen tractorades...

... **els estibadors** del port de Barcelona, de Tarragona... associacions de **pares i mares, músics**,...

... i per estafar a [sic] Hisenda, **els defraudadors** de l'amnistia fiscal...

... les informacions que ens donen **els** oients...

... nou de la quinzena de **detinguts** en la macrooperació policial...

La pressió judicial a **alcaldes i alcaldesses** continua.

Els estibadors es neguen a abastir els vaixells que acullen milers d'agents...

... i avui entitats defensores de drets humans i **advocats**.

Un ciutadà qualsevol s'adreça a aquesta oficina i diu... i **ells** estan obligats a respondre'ns.

... segons ens esteu dient vosaltres **els** oients.

Han estat traslladats a la Ciutat de la Justícia **els** sis **detinguts** que havien de declarar.

No m'estranya que **els** oients ens hagin informat de tants moviments...

Els acusen de sedició?

Tenim una multa de 12.000 euros per dia **pels** [sic] membres de la Sindicatura Electoral...

... i tenim la màxima força de l'oposició, amb vint-i-cinc **diputades i diputats** que tampoc no el reconeixeran.

Però esteu **convençuts** que els comuns [...] participaran... **Ells** acceptaran el caràcter vinculant? Ho teniu parlat amb **ells**?

Atenció que **consellers i conselleres** fins al president de la Generalitat...

Ahir vam fer la tertúlia **dels diputats i les diputades**...

Els socialistes han fet algun contacte amb vostès?

I els hi [sic] diem adeu a Marta Rovira, Lluís Coromines i Anna Gabriel...
Gràcies a **tots** tres [dues dones i un home]

Tertúlia de divendres. Avui **els** nostres **companys** periodistes...

Com esteu **tots**? [homes i dones] Esteu **cansats**? Esteu **desperta**s?

Avui els hi [sic] hem dit **als** oients: com que tenim **molts** policies dormint als vaixells...

Aleshores hem demanat **als** oients que ens estaven sentint des de les furgones...

Avui **els** veurem com **els** traslladen cap al vaixell de Tarragona, s'han llevat amb picades de mosquits i estan **molestos**.

... comencem a tenir **cabrejats** [sic] **els** policies...

L'altre dia **algun** de vosaltres va anar a treure el cap...

... i Anna Gabriel ha dit que tenen la seguretat de que eren **infiltrats**.
S'hi van encarar i **els** van aturar.

... pilotes de goma, **armats** fins a les dents...

Un dels sindicats **dels funcionaris públics** sí que van estar...

... perquè gràcies **als** oients ho hem pogut saber, que una furgoneta...

... i aquest matí s'han traslladat **els detinguts** a la Ciutat de la Justícia...

Molts oients ens truquen dient: està col·lapsada...

Què **els** ha mogut a implicar-s'hi? [qüestió formulada a les monges de Vallbona de les Monges]

... gràcies a la informació **dels** nostres **tertulians** .

Aquest diumenge **els alemanys** ja trien **un nou canceller** . Veurem en quin lloc [Merkel] deixa **els seus competidors** , que són **els** socialdemòcrates...

Però per què penses que estan **tots aquests acampats** allà?

Tu pensaves que estaven manifestant-se en favor **dels presos polítics** de l'u d'octubre...

Ara només s'espera que vinguin a ajudar- **los els** extraterrestres. Anuncien més policies i no hi ha prou barcos de Piolín per allotjar-los.

... la llibertat **dels detinguts** . A part de les multes que ha posat a alguns d' **ells** el Tribunal Constitucional...

Estan advertint que estan **amoïnats** per les informacions que els arriben...

... substituir-se el mateix Govern i **ells** queien.

hem entrevistat Marta Rovira, Anna Gabriel i Lluís Coromines. Estaven **tots** tres molt amoïnats...

... deuen dir bueno doncs mira, fem alguna cosa, perquè ens paguen un sol per bellugar-nos; per tant, amunt i avall **uns** i atres. I que mengin bé i que no els hi [sic] piquin els mosquits, perquè...

Conclusions: En el text apareixen 115 elements lingüístics susceptibles de rebre una marca de femení. En aquests 115 casos només hi ha desdoblament en 14, cosa que representa el 12 per cent. Això vol dir que una persona teòricament entusiasta del desdoblament només el deu practicar en un 12 per cent de casos pel cap gros o quelcom semblant. A la resta s'usen les formes dites «masculines». El desdoblament es dona exclusivament amb substantius i adjectius: 76 casos en total i 14 desdoblements (18 per cent). Pel que fa als mots gramaticals (pronoms, articles, etc.) no hi ha cap desdoblament (29 casos, 0 per cent de desdoblament). El desdoblament s'aplica a mots que pertanyen a un petit cercle lèxic: *alcaldes i alcaldesses, catalans i catalanes, ciutadans i ciutadanes, consellers i conselleres, diputats i diputades, escriptors i escriptores, pares i mares*. Aquí no es diu *defraudadors i defraudadores, estibadors i estiba-*

dores, detinguts i detingudes, amoïnats i amoïnades, etc. És un clisé que es va repetint en el comú de parlants desdobladors. Si bé hi ha un cas de *despertes i desperts* que surt un poc d'aquest esquema. En la major part dels casos el primer terme del desdoblament és la forma no marcada (que té valor de masculí en el context del desdoblament) seguida de la forma femenina (79 per cent). Només hi ha tres casos de l'ordre invers (21 per cent).

Bé, tot això més o menys ja ho sabíem, però ens hem entretingut a plasmar-ho en un microtreball de camp.

Vegeu també, del mateix autor, [Xurma](#) (14/11/2017).

3 Diu que són verdes

Magí Camps @MagiCamps

La Vanguardia, 30/10/2017

<http://www.lavanguardia.com/vida/20171030/432477245043/diu-que-son-verdes.html>

La guineu, quan no les pot haver, diu que són verdes. La faula explica que, quan la [quilla](#) no aconseguia arribar a les figues, posava com a excusa que encara no havien madurat. És la saviesa popular del que no assumeix una derrota, del que cau i diu que s'ha tirat, del que, quan no pot guanyar el contrincant, manipula la informació.

La guineu és un animal força present en les expressions de la nostra cultura. El primer palíndrom que vaig conèixer me'l va ensenyar el meu avi: “*Dábale arroz a la zorra el abad*”. Com que tinc un cap una mica cartesià, sí que trobava bonic allò que la frase fos igual si es llegia pel davant o pel darrere, però no li veia cap solta: trobava una estupidesa que un abat s'entretingués a péixer una guineu amb arròs.

Però el que sempre m'ha cridat l'atenció és la diversitat del nom de la guineu en les llengües llatines. I com que el company infografista Raúl Camañas em va demanar que l'hi expliqués, ho intento. Amb el llop no passa: del llatí *lupus* tenim *lobo* (castellà i portuguès), *lop* (occità), *loup* (francès), *lupo* (italià). Però amb la guineu –tot i la coincidència amb l'occità *guèine*–, hi ha una varietat sorprenent: *zorro* (castellà), *raposa* (portuguès), *renard* (francès), *volpe* (italià).

Sembla que el català i l'occità deriven “d'un nom evocador d'astúcia i traïdoria, segurament del germànic Winidhild, que no casualment correspon al de la muller de Guifré el Pelós, comte de Barcelona”, raona Joan Coromines. En el cas

del *zorro* castellà, en canvi, segons que explica la RAE, ve del portuguès *zorro*, gandul, derivat de *zorrar*, arrossegar; o potser de l'occità *zorra*; que també vol dir gandul.

El rastre portuguès es perd i avui en diuen *raposa*, igual que en castellà, que també és sinònim de guineu, paraula que deriva de *rabo* i que segurament va passar al català amb la forma *rabosa*. En francès, *renard* prové d'un nom propi, el que dona nom al *Roman de Renart*, antropònim d'origen germànic, Reginhart (consell fort).

Però potser la més curiosa de les guineus és la italiana, la *volpe*, que podria venir de la paraula gòtica *vulfas*, que volia dir llop, i d'aquí, irremeiablement, l'emparentem amb l'anglès i l'alemany *wolf*. Perquè en aquestes dues llengües, la guineu és *fox* i *fuchs*, provinent d'un protogermànic on potser va arribar del sànscrit *puccha*. I què volia dir *puccha* en sànscrit? Doncs volia dir cua.

Aquesta és la falla etimològica de la guineu, que sempre acaba determinada per la vistosa cua. I catacric, catacrac, el conte s'ha acabat, i tururut, tururut, la [rabosa](#) ha vingut i se l'ha emportat i ha passat per un forat i dintre se l'ha quedat.

4 Un rebuig excessiu als adverbis acabats en '-ment'

Albert Pla Nualart

Ara, 20/10/2017

https://llegim.ara.cat/opinio/rebuig-excessiu-als-adverbis-acabats_0_1891610861.html

Durant els assajos de *Primera història d'Esther*, Salvador Espriu va aconsellar a una Montserrat Roig de 15 anys que, si volia ser escriptora, no utilitzés *llur*, *àdhuc*, *d'antuvi* i *quelcom* i estalviés al màxim els adverbis en *-ment*. No és un mal consell, si no es porta fins a les últimes conseqüències. Molts *pràcticament* poden ser *gairebé*; molts *freqüentment*, *sovint*; molts *principalment*, *sobretot*; molts *suficientment*, *prou*, etc.

Però aquest rebuig estilístic cau en l'excés quan l'adverbi en *-ment*, en lloc de ser substituït per un altre adverbi, és convertit sistemàticament en *de manera* + *adjectiu*. D'entrada, perquè l'estil no hi guanya gaire (la frase resultant no és més àgil), però sobretot perquè no és cert que, en tots els casos, la forma *adjectiu (femení)* + *-ment* equivalgui a *de manera* + *adjectiu (femení)*.

El lingüista Oriol Camps, en una entrada a l'Acadèmia Oberta de l'IEC, feia notar que últimament llegeix frases del tipus “Dalí és conegut de manera mundial” o “Ha de comparèixer de manera setmanal al jutjat”, en què pertocaria dir *mundialment* (o *a tot el món*) i *setmanalment* (o *cada setmana*). De fet, no tots els adverbis en *-ment* són adverbis de manera i no tots, per tant, es poden parafrasejar recorrent al *de manera*. Per exemple, *de manera respectiva* i *de manera mútua* no equivalen a *respectivament* i *mútuament*.

A aquesta proliferació dels *de manera* + *adjectiu* també hi contribueix la norma sobre l'estalvi de *-ment* en la coordinació d'adverbis. L'únic estalvi possible és marcadament formal i arcaïtzant: “Creu que ha actuat *correctament* i *responsable*”. Veient-nos, doncs, forçats a actuar *correctament* i *responsablement*, no és estrany que alguns actuïn sempre *de manera correcta* i *responsable*. Però aquesta solució no és sempre possible. “Dues conques que són geològicament, climatològicament i hidrogràficament diferents” no són diferents “de manera geològica, climatològica i hidrogràfica” sinó, en tot cas, “des del punt de vista geològic, climatològic i hidrogràfic”.

5 Interrogants

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula*, 27/10/2017

<http://red.levante-emv.com/joseplacreu/2017/10/27/interrogants/>

La vida està plena d'interrogants. Els dubtes ens assalten permanentment en qüestions majúscules i minúscules. I, per molt que vullguem defugir-ho, és difícil sostraure's als dilemes que de manera punyent i punyetera se'ns presenten cada dia. Però, independentment de les angoixes que ens genera la incertesa, el dubte és sempre un estímul a la reflexió, siga per a reafirmar-nos en el que pensàvem prèviament o siga per a induir-nos a rectificar. En qualsevol cas, benvinguts siguin els dubtes si ens ajuden a remoure les idees ancorades en la inèrcia derivada de la simple rutina de fer les coses d'una manera determinada per l'única raó que sempre s'han fet així.

Els signes d'interrogació són uns recursos gràfics que servixen precisament per a expressar els nostres dubtes en forma de pregunta. El seu origen és dubtós. Però els indicis apunten que començaren a utilitzar-se durant el segle VIII. L'ús d'abreviatures era molt habitual en els manuscrits medievals: era una manera d'economitzar esforços. I així és com va sorgir *qo*, formada a partir de la prime-

ra i l'última lletres de la paraula llatina *quaestiō*, que a més de 'qüestió' significava també 'pregunta'; després, estes dos lletres van passar a escriure's superposades, la *q* dalt de la *o*, i, finalment, amb la lògica sintètica de l'escriptura manuscrita, este gargot es transformà en el signe d'interrogació final de la manera com el coneixem actualment (?).

Inicialment, la pràctica general en tots els idiomes fou utilitzar exclusivament el signe d'interrogació final per a indicar que l'oració precedent era una clàusula interrogativa. L'abreviatura primer i el signe corresponent després assenyalaven explícitament que es tractava d'una pregunta. I així és com s'ha mantingut impertèrritament en la majoria dels idiomes. També en castellà eixa fou la pràctica habitual durant molts segles. La necessitat d'introduir un nou signe que indicara l'inici de les oracions interrogatives es plantejà per primera vegada en la setèima edició de l'*Ortografía de la lengua castellana* de la Real Academia Española, publicada en 1800. Bé, en realitat, per a ser més exactes, en esta edició és quan es percebé la necessitat d'introduir una nova marca; però la norma continuava sent que el signe d'interrogació «se debe poner despues de toda oracion, o cláusula en que se pregunta; v.g. *Quien me escucha? Como es eso?*», si bé ja s'advertia que en els períodes llargs era convenient indicar on comença el to interrogant «para que se lean con su perfecto sentido». A pesar d'esta recomanació, l'ús sistemàtic dels signes d'interrogació i exclamació inicials no s'aplicà en les obres normatives de la RAE fins a l'onzena edició del seu diccionari, que data concretament de 1884. En la història de la llengua, fa quatre dies, com aquell qui diu.

Pompeu Fabra, amb la voluntat de separar-se d'esta innovació del castellà, establí que «La pràctica de marcar a la castellana l'entonació interrogativa, els signes (¿) i (¡) [...] és sols aconsellable quan aquesta és tan llarga que es corre el perill que el lector, no copsant amb la mirada el signe (?), comenci, en absència del signe (¿), a llegir-la com si fos una frase expositiva, ço és, no donant-li la deguda entonació». Cal remarcar, per tant, que no s'exclou la possibilitat d'usar els signes d'entonació inicials; simplement, se'n recomana un ús restringit. Però, en el fons, com hem vist més amunt, no deixava de ser una enorme paradoxa que per a separar-se del castellà modern es recorreguera a les pràctiques més imprecises del castellà antic. Tot castellà, al cap i a la fi.

Per la seua banda, Manuel Sanchis Guarner, en la seua *Gramàtica valenciana*, tot i que no se separa d'esta doctrina ortogràfica, la reformula invertint els termes, i posa l'èmfasi precisament en l'excepcionalitat de la supressió dels signes inicials: «Els signes d'entonació són dobles, posant-se sempre al principi i al final de la frase, però els signes inicials d'interrogació i d'admiració poden ser

suprimits quan l'oració comença amb un pronom o adverbi interrogatiu o amb una interjecció». Els matisos són importants.

La *Gramàtica normativa valenciana* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua estableix de manera explícita que «els [signes] d'interrogació (¿?) i els d'admiració (¡!) poden utilitzar-se o bé exclusivament al final del període, o bé al començament i al final, especialment en el cas que puga generar-se alguna ambigüitat». Val a dir, amb tot, que l'enunciat del text no resulta massa desambiguador, però també és veritat que difícilment es podia ser molt més clar. La tradició consolidada marca en gran part la norma. Tot i això, val a dir que en els textos religiosos que ha publicat la institució normativa (que són, tinguem-ho present, textos escrits per a ser llegits en veu alta) s'ha recorregut a l'ús dels signes dobles: «¿Què diuen les Escriptures, germans?» ([Diumenge primer de Quaresma](#)); «¡Oh Déu!, / que uniu els cors dels fidels en un mateix anhel» ([Celebació de la missa](#)).

Però, més enllà d'este breu repàs del tractament dels signes d'entonació en les nostres gramàtiques, cal destacar ineludiblement les aportacions de Joan Solà a este debat. Per a qui no sàpia qui és Joan Solà, cal apuntar que fou catedràtic de Llengua i Literatura Catalanes de la Universitat de Barcelona i vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans. Però, per damunt d'estos càrrecs institucionals, Solà fou un dels lingüistes més incisius del segle XX. Els seus dubtes i la seua reflexió sistemàtica el dugueren a qüestionar alguns aspectes de la doctrina tradicional de Fabra, i això li reportà agres enfrontaments amb l'IEC –en este punt concret, els ho assegure, l'enfrontament fou majúscul: puc donar-ne fe personalment–, fins que acceptà la proposta de formar-ne part i treballar activament al si d'esta institució. Cal recordar també –perquè és una anècdota molt reveladora del seu tarannà– que Joan Solà, lleidatà militant, fou dels primers membres de l'IEC que visitaren l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, amb una actitud oberta i dialogant. La seua mort, quan encara estava ple d'energia creativa, en 2010, fou una lamentable pèrdua per a la nostra llengua.

Però, afortunadament, Solà escrigué incansablement en diaris i en moltes altres tribunes. I gran part del seu pensament està recopilat en llibres. Gràcies a això, és possible recuperar les seues aportacions i intentar revitalitzar-les. La proposta sobre els signes d'entonació data concretament de 1975. En la seua busca constant d'una ortografia racional, la primera constatació que fa és que la majoria de llengües que mantenen els signes finals d'interrogació i exclamació tenen una sintaxi que s'altera en les frases interrogatives i exclamatives; no els fa falta, per tant, introduir cap marca al començament de l'oració. «Do you

speak English?» és, evidentment, diferent de «You speak English»; «Parlez-vous français?» és distint de «Vous parlez français», i «Sprichst du Deutsch?» no és el mateix que «Du sprichst Deutsch».

A banda del contrast amb els altres idiomes, sovint s'ha adduït que l'ús dels signes d'interrogació o d'exclamació és superflu si la frase és curta. S'ha dit reiteradament que d'un colp de vista ja es veuen els signes finals. Però ¿què és curt? Determinar si una frase és curta o llarga és sempre una valoració molt subjectiva. ¿Què és possible apreciar amb una simple ullada? ¿I el que nosaltres som capaços d'apreciar coincidirà amb les apreciacions dels nostres lectors? ¿Una paraula, dos paraules, tres paraules..., sis, huit? I si, sent frases molt curtes, queden trencades en línies diferents, ¿en eixe cas convé posar els signes d'interrogació o d'exclamació inicials? I en el cas que l'escrit original passe a impremta, ¿deleguem en els correctors o en els tipògrafs la decisió última de posar els signes inicials? La casuística que planteja este dilema és senzillament irresoluble.

La perspectiva adequada per a abordar els problemes ortogràfics no hauria de ser què fa el castellà, el francès o l'anglès: ni per a imitar-los servilment ni per a separar-se'n puerilment. Tampoc sembla lògic dirimir certes qüestions a partir de raons tan fútils com la llargària de les oracions. És més raonable valorar què resulta més útil a la nostra llengua per a facilitar la lectura dels seus usuaris —ei-xa, i no altra, és la funció de l'ortografia—. I després actuar en conseqüència, foragitant els fantasmes que pul·lulen en l'ambient semblant dubtes i confusions.

El magisteri de Joan Solà, afortunadament, no caigué en sac foradat. Almenys en esta qüestió, molts mitjans de comunicació han seguit les seues sàvies ensenyances. Els proporcione tot seguit una ràfega de citacions recentíssimes de diaris catalans que permeten constatar el grau d'implantació d'aquella proposta: «¿Per què no deixem de banda la teatralitat gairebé obscena de simular que tots ens avenim? [...] Però, ¿i els no independentistes? ¿Veiem la tele? ¿Ningú s'atreveix a dir ni piu? ¿Por?...», Xavier Sardà, «[Crits i murmuris del procés](#)», *El Periódico de Catalunya* (16-07-2017); «¿Com es menja, aquesta incongruència?», Quim Monzó, «[Importància de la tipografia que fas servir](#)», *La Vanguardia* (16-07-2017); «¿L'aposta definitiva per l'excepció reforça o debilita l'independentisme?», Josep Ramoneda, «[Excepció](#)», *Ara* (16-07-2017).

Però no creguen tampoc que tots els mitjans segueixen este mateix criteri: «No el senten, Rajoy, cada dia parlant del procés, dient que el referèndum no es farà i que ens cauran les deu plagues d'Egipte damunt nostre?», escriu Xevi Xirgo en l'article «[Rajoy i el dia de la marmota](#)», *El Punt-Avui* (16-07-2017); «Si la segure-

tat del ciutadà és la primera de les obligacions de tot govern, no seria peremptori distingir entre manifestants pacífics i activistes de la violència de carrer?», escriu Valentí Puig en «[Els dilemes de seguretat](#)», *El País* (25-09-2017).

Per a intentar superar els dilemes que els he plantejat en l'article, els propose que intenten rellegir les frases dels paràgrafs anteriors en veu alta per a comprovar autònomament quin és el criteri que més els facilita la lectura. O millor: si són docents, passen-les a llegir als seus alumnes per a veure en quins casos fan l'entonació més adequada. O millor encara: no facen res i estalvien-se el ridícul de fer cap pregunta. Preguntar, a vegades, és ofendre.

6 Alada

Teresa Tort @teresa_tort

Blog *Agafada al vol. Som les paraules que diem*, 29/10/2017

<https://blocs.mesvilaweb.cat/ttort/?p=269775>

► Fotografia de [Sven-Kåre Evenseth](#)

Sense memòria no entenem el present. Els records formen els fonaments de la casa en què vivim i les parets mestres trontollarien sense la fortalesa del que tenim guardat i del que continuarà vigent en nosaltres malgrat el pas frenètic dels esdeveniments.

Un matí d'aquesta setmana vaig trobar una **alada** morta davall de la taula del despatx. Després d'un altre episodi de sequera severa, havia plogut durant dos

dies i en l'aire suspenia una lleu il·lusió de retorn a la normalitat; la pluja encara torna! Vaig recollir el cadàver amb un tros de paper i el vaig llançar a la papereira. Aleshores, va tornar aquella imatge que molt esporàdicament em visita: les xiquetes de la meua colla ajupides observant un desplegament impressionant d'alades negríssimes en cadascun dels replans de les escales de missa. Potser aquell retrat estàtic, que no té precedents ni continuïtat, l'he guardat inútilment. Però J també té records d'alades; els xiquets les caçaven en grup i les guardaven en un pot de vidre amb un drap humit per a fer-les servir de parany a les rateretes⁽¹⁾ i atrapar pit-rojos o tords.

Al DIEC2 *alada* no té entrada pròpia. Ara bé, si consulteu l'adjectiu [alat -ada](#), hi trobareu en forma d'exemple "formiga alada". En canvi, al DCVB apareix aquest adjectiu substantivat amb la definició succinta de "formiga amb ales". Com a nom, apareix igualment en el [GDLC](#) i el [DNV](#). I aquestes dues obres donen, a més, una pista sobre el seu rol: *formiga fecunda, mascle o femella*. Les alades no són especials només per les ales, sinó també pel rol que tenen assignat a la vida.

Dels diferents tipus de formigues que hi ha en una colònia (reina, obreres, femelles i mascles), només les dues últimes podran transformar-se en alades perquè –quan siguen fèrtils– abandonen el niu i s'aparellen. Després de la fecundació, els mascles moren i les femelles supervivents s'arranquen les ales i funden una altra colònia.⁽²⁾

De fet, les alades no m'han fet mai fàstic, tot i que me'n fan molts insectes. Trobo que tenen un cert aire de majestuositat. Sense haver llegit mai res sobre l'especificitat de les seues funcions comunitàries, ja les associava a les nimfes, a la pluja i al comiat de l'estiu. Per tant, em semblen un element simbòlic positiu, nascut dels records, que es projecta damunt del present. Però ara mateix, en aquesta tardor en què la vella reina veu fugir els exemplars fèrtils per a crear una nova comunitat, les alades només poden representar l'èxode dels joves universitaris que han de volar lluny per a construir-se un futur en concordança a les seues expectatives, mentre les condicions de vida es continuen deteriorant a la colònia.

No obstant això, les alades tenen un disseny i el segueixen amb perseverança i coratge. Vist així, aquesta metàfora sí que la voldríem fer nostra, veritat?

Jo m'imagino una colònia d'obreres alades.

(1) Vegeu accepció 2 de [Ratera](#) al DCVB.

(2) Vegeu "[Formigues alades i no pas tèrmits](#)" al blog *Aprenents d'hort* o bé [¿Por qué aparecen las hormigas voladoras?](#) al blog *El karma curioso*.

7 El catanyol es cura

Pau Vidal @pauetvidal

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 79-80

Les extravagàncies del pare

EXEMPLE D'ÚS: «Ara li ha **donat per** cuinar.»

ÚS CORRECTE: «Ara li ha **agafat per** cuinar.»

EXPLICACIÓ: «Ara li han vingut ganes de cuinar» és la solució que proposa el DIEC, però crea confusió perquè sembla referir-se només al moment present. Posats a fer paràfrasis, val més la construcció següent:

Més extravagàncies

EXEMPLE D'ÚS: «Li ha **agafat la perra** de fer la volta al món.»

ÚS CORRECTE: «Li ha **vingut la dèria / fal·lera** de fer la volta al món.»

A la sortida del cinema

EXEMPLE D'ÚS: «No és una pel·lícula perquè la vegin **els petits**.»

ÚS CORRECTE: «No és una pel·lícula perquè la vegi **la canalla**.»

EXPLICACIÓ: O els corresponents localismes: **la mainada, la quitxalla, la xicalla**. Els *petits* com a sinònim d'«els nens i les nenes» és admissible quan funciona per oposició: per exemple, «Aquesta és la classe dels petits» (en què se sobre-entén que n'hi ha una dels grans), o «els petits de casa» (per oposició a «els grans de casa»). Però «**Tots aquests petits**, què volen?», no: direm «**Tota aquesta mainada**, què volen?»

Al parc infantil

EXEMPLE D'ÚS: «Que et vas asseure **als genolls** de qui?»

ÚS CORRECTE: «Que et vas asseure **a la falda** de qui?»

Introducció a la col·locació

EXEMPLE D'ÚS: «**Fica'm** tres caps de lluç, també.»

ÚS CORRECTE: «**Posa'm** tres caps de lluç, també.»

EXPLICACIÓ: *Ficar* és sinònim d'«introduir», però per causa dels usos extensos (*ficar-se en un embolic, ficar-se de peus a la galleda, ficar-te on no et demanen*)

tendeix a confondre's amb *posar*. Com en el cas de l'exemple, on hi podria haver una idea subjacent de 'ficar (al cabàs) allò que comprem'.

Col·locació impossible

EXEMPLE D'ÚS: «S'ha **ficat** histèrica.»

ÚS CORRECTE: «S'ha **posat** histèrica.»

EXPLICACIÓ: Com que sovint l'elasticitat és un concepte relatiu, en cas de dubte entre *ficar* i *posar* (com el d'un col·lega mentre discutíem aquesta qüestió: «Per què has anat a **ficar** aquest exemple?»), decanteu-vos pel segon.

Què diu que cau?

EXEMPLE D'ÚS: «**Amb la que està caient**, és la mesura més assenyada que podem prendre.»

ÚS CORRECTE: «**Tal com bufa el vent / Amb el vent que bufa / Amb aquest xàfec**, és la mesura més assenyada...»

EXPLICACIÓ: Solucions més neutres: **en la situació present, en aquests moments / dies, en l'època que vivim / travessem.**

8 Tots els dubtes. Paraules amb biografia (i 3)

Rudolf Ortega

[Tots els dubtes. Una gramàtica del català a l'abast](#) (Barcelona: RBA La Magrana, 2014), pàg. 314-316

París, pels volts del 1565 · NICOTINA

«Carles, es pot saber què tens a la boca?» Carles IX de França n'estava tip, de la mare, però tip de debò. L'havien fet rei de França als deu anys, però és clar, ella ho controlava tot, no solament les seves amistats i aficions, sinó també tots els assumptes d'estat. Carles es va treure la cigarreta de la boca de seguida i se la va amagar darrere, com qualsevol adolescent de quinze anys que és enxampat fent les primeres pipades: «No res, *maman*». Ella va agitar la mà a l'aire, escampant la fumera que Carles havia anat exhalant d'amagat. «Mira, no vull que et tornis a veure amb el poca-solta de Jean Nicot. Que es quedi a l'ambaixada de Lisboa, no cal que vingui a la cort amb aquesta planta pudenta d'Amèrica. A mi em va bé per a les migranyes, però tu ets el rei de França... i

has de ser model dels teus súbdits, ningú no t'ha de veure amb aquesta mena de xurro als llavis. Que la fumin els anglesos i els holandesos, d'acord. I els espanyols també, així els farà pudor la boca». Finalment, Carles va fer cas a la mare i va llançar la cigarreta a terra: «D'acord, *maman*, però... tu saps per què tinc els dits grocs?».

Irlanda, final del segle XIX · BOICOT

Ets un imbècil, Charles. A qui se li acut fer-se el milhomes amb aquest coi d'irlandesos. Només a tu. Són uns salvatges, uns incivilitzats, no hauríem d'haver marxat mai d'Anglaterra. Només et van demanar que els rebaixessis les rendes i ara mira, ara tens tota l'illa en contra. Ningú no vol comerciar amb nosaltres. Els camperols han plegat i no volen conrear les terres, cap botiga no ens ven queviures, i ni el correu no ens arriba. El carter passa de llarg, l'he vist. Gairebé no podem ni sortir al carrer sense que ens increpin, i ves que un dia no ens tirin pedres. I ningú no vol prendre el te amb mi. Quina vergonya, els diaris de Londres en van plens, no es parla d'una altra cosa, som la riota de tota la Gran Bretanya. Jo et maleixo, Charles Boycott.

Igualtat de drets · GUILLOTINA

«No ho sé, ciutadà Maximilien, de debò, no ho tinc clar», va dir Joseph-Ignace Guillotin. «Ja ho sé, que ha sigut idea meva, però potser ens ho hauríem d'haver rumiat una mica més. O posar-la en un lloc una mica més discret, aquí ho veuran dones i criatures. I no sé si això educa gaire per a la ciutadania, la veritat.» Maximilien de Robespierre, al seu costat, no ho veia pas així. És més, li va recórrer tot el cos una mena de calfred d'excitació quan va veure brillar la fulla amb el reflex de sol. «Tranquil, amic, la teva idea passarà a la història. Llibertat, igualtat i fraternitat, recordes? Doncs aquesta màquina ens fa a tots iguals. Fins ara els nobles eren decapitats a espasa, i els desgraciats, en canvi, havien de morir a la forca amb tot el patiment. Vet aquí el progrés, la modernitat, l'extensió dels drets del ciutadà. Morir a partir d'ara serà igual per a tots, els privilegis desapareixeran tan bon punt caigui la fulla.» Guillotin se'l va mirar de reüll, sorprès pel brillar d'ulls de Robespierre en acabar el seu parlament, que va cloure amb una frase que el va neguitejar: «Ara només cal trobar-li un nom».

Vegeu alguns [epònims](#) a **RodaMots**: [boicotejar](#) · [guillotina](#) · [beixamel](#) · [guarisme](#) · [barem](#) · [canyardo](#) · [clípol](#) · [lot](#) · [sara](#) · [quinqué](#) · [rocambolesc](#) · [magnòlia](#)

9 Llengua, Societat i Comunicació

Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació (Universitat de Barcelona)

Sumari del número 15 (2017): **La demolingüística. Comptar llengües, usos i persones**

[Accés als articles en PDF](#)

La recerca demolingüística: estat de la qüestió i futur, per Natxo Sorolla

Què és i com es fa una enquesta sociolingüística? Les enquestes d'usos lingüístics de la població, per Anna Torrijos López i Joan Solé Camardons

Dades declarades i observades, pros i contres, per Carles de Rosselló i Peralta i Albert Fabà Prats

Ús observat i declarat de la llengua. Aportació metodològica basada en el cas del basc, per Iñaki Iurrebaso

Demolingüística, internet i dades massives, per Natxo Sorolla, Àlex Nobajas i Jordi Morales i Gras

Ciència ciutadana contra prejudicis lingüístics: el projecte Milmots.eu, per Francisco Grimaldo Moreno, Cristian Sánchez Curto, Emilia López Iñesta, Joan Evarist Vicente i Girona i Ernest Querol Puig

La transmissió lingüística intergeneracional: el reflex de la vitalitat d'un idioma, per Xaquín Loredó Gutiérrez

La demolingüística al País Valencià, per Raquel Casesnoves Ferrer

Llengua i mobilitat social a Catalunya, per Xavier Martínez Celorrio

Aplicació de la ciència de dades i dels sistemes d'informació geogràfica (SIG) a la demolingüística, per Marc Belzunces

La modelització matemàtica en la sociologia del llenguatge: estudi comparatiu de l'evolució dels usos lingüístics a Catalunya i al País Valencià, per Manel Perucho i Pla, Clara Miralles Vila, Ernest Querol Puig i Emilia López Iñesta

Entrevista a Joaquim Torres, per Emili Boix-Fuster

Resum de premsa

10 Enllaços i convocatòries

- ▶ **Ruta Pompeu Fabra: excursió a Prada, 17 de febrer del 2018**, en el marc de l'Any Pompeu Fabra. [Programa i inscripcions](#)
- ▶ **Jornada d'onomàstica de les terres de Penyagolosa**. VI Jornada de la Societat d'Onomàstica. Atzeneta i Vistabella del Maestrat, 4, 5 i 6 de maig de 2018
- ▶ **Crida d'articles per al núm. 29 de *Treballs de Sociolingüística Catalana*: “La llengua catalana i la mundialització”**
- ▶ **L'Acadèmia Valenciana de la Llengua concedeix la Medalla d'Honor al prestigiós lingüista Joseph Gulsoy** (*Levante-EMV*, 02/12/2017)
- ▶ **Comença la preparació de l'Any Pompeu Fabra 2018, commemoració oficial de la Generalitat de Catalunya** (Direcció General de Política Lingüística, 23/11/2017)
- ▶ **Lou Hevly: “Parlar català t'obre unes portes que ni t'imagines”** (*El Periódico de Catalunya*, 28/11/2017)
- ▶ El blog del TERMCAT, entrades del mes de novembre 2017: [Contactless?](#) [Sense contacte](#) (02/11), [Què és el hacktivisme?](#) (07/11), [#termedelasetmana: magrana](#) (07/11), [Portem el gos al parc caní o al correcà?](#) (09/11), [#termedelasetmana: diabetis mellitus](#) (14/11), [La responsabilitat social i els seus termes](#) (15/11), [Garum o gàrum? Què és?](#) (16/11), [#termedelasetmana: seriòfil](#) (21/11), [Respostes a l'enquesta sobre monedes](#) (24/11), [#termedelasetmana: banc d'aliments](#) (28/11), [Què és la sororitat?](#) (30/11)
- ▶ ***Les Notícies de Llengua i Treball*, núm. 45 (desembre de 2017), sumari i accés a la versió en PDF**

